

2. Осипчук О. П. Моральне виховання як важлива складова становлення особистості молодших школярів. *Нова педагогічна думка*, 2016. № 3. С. 88 – 90.

*Науковий керівник: Н.М. Мирончук, д-р пед. наук, доцент,
Житомирський державний університет імені Івана Франка*

ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Тарасюк В.В.,

*здобувачка вищої освіти спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»
Житомирський державний університет імені Івана Франка*

Високий рівень сформованості культури є важливою та необхідною умовою ефективності будь-якої праці, а особливо педагогічної. Педагогічна культура є частиною загальнолюдської культури, у ній втілені духовні цінності освіти і виховання (педагогічні знання, теорії, концепції, накопичений педагогічний досвід, професійні етичні норми) та матеріальні (засоби навчання і виховання), а також способи творчої педагогічної діяльності.

Дослідники визначають педагогічну культуру як професійну культуру, гармонію педагогічного мислення та творчої діяльності, що сприяють якісній організації навчального процесу. Складовими педагогічної культури є мислення, почуття, спілкування, поведінка, зовнішній вигляд, моральна зрілість та ін. Характерними для педагогічної культури є інтелект, гуманізм, широкий кругозір, інтелігентність, толерантність, здатність до творчості.

Проблему формування професійної культури досліджували Г. Балл, С. Вітвицька, В. Гриньова, К. Коновалова, Н. Кузьміна та ін.

Фахову підготовку та професійне становлення майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти розглядали такі науковці, як Л. Артемова, Г. Беленька, О. Богініч, А. Богуш, В. Борова, Н. Грама, Т. Жаровцева та ін.

Сформованість педагогічної культури підносить педагога до вершин професійної майстерності, однією з яких є постійна спрямованість до педагогічного, методичного, морального та духовного самовдосконалення. Складовими педагогічної культури педагога визначають: ерудицію (загальну та наукову), культуру спілкування, культуру мовлення, педагогічну етику, духовне багатство, прагнення до самовдосконалення [1].

К. Коновалова розглядає поняття професійної культури вихователя дошкільного закладу й визначає його як складне інтегральне утворення в цілісній й структурі особистості, що характеризується позитивним ставленням до суб'єктів і об'єктів педагогічної діяльності, глибокими та систематизованими фаховими знаннями, вміннями і навичками, особистісно-професійними якостями, які відображають рівень оволодіння фахівцем галуззю знань (дошкільна освіта) і мають прояв у педагогічній діяльності [2].

Сутність поняття «педагогічна культура» розуміємо як органічний взаємозв'язок сукупності загальнокультурних і педагогічних цінностей, професійних знань, умінь і

навичок, педагогічної майстерності, необхідних викладачеві для успішного здійснення освітньо-виховного процесу в закладі дошкільної освіти.

Визнаючи наукову важливість і результативність різних напрямів у дослідженні проблеми професійних знань, ми виділили комплекс базових знань, необхідних педагогу для успішного формування і розвитку власної педагогічної культури: діагностичні, комунікативні, проєктивні, конструктивні, аналітичні та інші знання.

З метою визначення теоретичних засад досліджуваного явища, педагогічних умов формування професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти використано методи аналізу, синтезу, порівняння, класифікації й узагальнення наукових підходів з проблеми дослідження, поданих у філософсько-соціологічних, психолого-педагогічних і навчально-методичних джерелах.

Засвоєння основ професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти відбувається у процесі вивчення суспільно-філологічних дисциплін («Людина і світ», «Українська мова за професійним спрямуванням», «Іноземна мова», «Світова література», «Основи філософських знань», «Педагогічна етика та естетика», «Культурологія»), природничих і математичних дисциплін («Основи валеології», «Фізіологія (ВНД і вікова) з основами генетики», «Основи дефектології та логопедії», «Педіатрія», «Основи медичних знань і охорони здоров'я», «Інклюзивна освіта»), психолого-педагогічних дисциплін («Педагогіка», «Психологія», «Основи педагогічної майстерності»), вивчення яких сприяє формуванню гуманістичної спрямованості, цілісного наукового світогляду, опануванню основ наук про людину, суспільство, культуру, суспільну свідомість, оволодінню загальнолюдськими та соціально-моральними цінностями.

Аналіз навчального плану Бердичівського педагогічного коледжу [3] дає підстави стверджувати, що провідне значення у формуванні професійної культури займає цикл професійної та практичної підготовки, який спрямований на підготовку майбутніх вихователів до виконання професійних функцій у системі закладів дошкільної освіти.

Забезпечення знань студентів з основ культури і техніки мовлення відбувається в процесі вивчення дисципліни «Культура техніки мовлення та виразного читання». Теми, що розглядаються під час вивчення дисципліни («Вплив мистецтва художнього слова на формування особистості. Основні ознаки культури мовлення», «Основні вимоги до мовлення. Культура мовлення вихователя», «Літературне мовлення і мова художніх творів для дітей дошкільного віку. Поняття культури мови і культури мовлення») сприяють формуванню у студентів культури професійного спілкування.

Аналіз тематики дисциплін щодо формування професійної культури та її значущості для педагогічної діяльності вихователя свідчить про необхідність зосередити увагу на розгляді робочих програм навчальних дисциплін «Основи педагогічної майстерності вихователя», «Педагогіка дошкільна».

Серед тем програми навчальної дисципліни «Основи педагогічної майстерності вихователя», які сприяють комплексному формуванню професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти такі: «Характеристика фахової діяльності вихователя дошкільного закладу. Професійні якості особистості педагога-вихователя», «Педагогічна майстерність і педагогічна техніка вихователя закладу дошкільної освіти», «Педагогічна діяльність і майстерність вихователя закладу дошкі-

льної освіти», «Самопрезентація вихователя закладу дошкільної освіти», «Єдність внутрішньої та зовнішньої культури педагога», «Майстерність педагогічної взаємодії вихователя в освітньому процесі закладу дошкільної освіти», «Культура мови і техніка мовлення як основні професійні інструменти у педагогічній діяльності вихователя закладу дошкільної освіти».

Головним завданням дослідження було з'ясувати рівень сформованості педагогічної культури, охарактеризувати сутність культури майбутніх вихователів, визначити технології її формування.

Технологія формування професійно-педагогічної культури майбутнього вихователя включала такі етапи:

1. Здійснення діагностики особистих якостей щодо відповідності вимогам до педагогічної культури майбутнього вихователя.

2. Формування теоретичної бази студента педагогічного навчального закладу з проблем професійно-педагогічної культури.

3. Створення програми саморозвитку основних компонентів педагогічної культури.

4. Виконання вправ із розвитку культури спілкування, морально-етичної, правової, управлінської культури тощо.

5. Самоконтроль та самодіагностика набутих професійно-культурних якостей протягом педагогічних практик.

У роботі з майбутніми вихователями необхідно особливо звернути увагу на розвиток аксіологічного і технологічного (діяльнісного) компонентів педагогічної культури.

Інструментарієм для оцінки визначених показників педагогічної культури стали методики, запропоновані студентам на етапі констатувального етапу експерименту, а також спостереження практичної діяльності майбутніх вихователів («Анкета обліку та розвитку професійних умінь», «Визначення моделі взаємодії вихователя з дітьми» (О.А. Скоролупова) і «Карта оцінки професійної діяльності та особистості вихователя» (А. І. Лукіна).

Порівняльні результати рівнів сформованості професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі фахової підготовки за оцінно-креативним критерієм на констатувальному і прикінцевому етапах засвідчують, що в порівнянні з констатувальним етапом, наприкінцевому етапі в експериментальній групі відбулися позитивні зміни. Якщо високий рівень сформованості професійної культури у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти був відсутній на констатувальному етапі, то на прикінцевому за оцінно-креативним критерієм його досягли 29% студентів експериментальної і 5% контрольної груп. На достатньому рівні стало 44% (було 13%) експериментальної і 25% (було 11%) студентів контрольної груп. На задовільному рівні виявлено 13% (було 18%) експериментальної і 17% (було 19%) контрольної груп. На низькому рівні виявлено 14% (було 69%) експериментальної і 53% (було 70%) – контрольної груп.

Аналіз результатів наприкінцевому етапі дослідження засвідчив, що на констатувальному етапі експерименту майбутні вихователі закладів дошкільної освіти мали достатній, задовільний і низький рівні сформованості професійної культури. Резу

льтати прикінцевого етапу свідчать про зменшення кількості студентів у експериментальній групі, рівень сформованості професійної культури яких був задовільний та низький, і про збільшення кількості студентів на високому та достатньому рівнях. Це пояснюється завдяки вивченню дисциплін циклу професійної і практичної підготовки, що сприяє збільшенню рівня значущості фахових знань та розширенню мотиваційної сфери майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Вважаємо, досягненню високого рівня професійної культури майбутніх вихователів ДНЗ також сприяє здійснення, розроблення та реалізація комплексу організаційних та психолого-педагогічних умов, що складаються із сукупності взаємопов'язаних між собою компонентів, та розробка шляхів їх формування й удосконалення. Основним засобом формування педагогічної культури майбутнього вихователя є педагогічна практика, тому що саме в діяльності, у взаємодії з вихованцями можна переконатися у своїх досягненнях та визначити перспективи на майбутнє.

Професійна культура майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти – це складне інтегральне утворення в цілісній структурі особистості, що характеризується позитивним ставленням до суб'єктів і об'єктів педагогічної діяльності, глибокими та систематизованими фаховими знаннями, вміннями і навичками, особистісно-професійними якостями, які відображають рівень оволодіння фахівцем спеціальною галуззю знань (дошкільна освіта) та знаходять свій прояв у педагогічній діяльності.

Жодна інша професія не ставить таких вимог до людини, як професія педагога, вчителя, вихователя. Вихователь ДНЗ є головною особою. Саме від його навиків, професіоналізму залежить розумове, духовне, емоційне, соціальне становлення особистості дітей дошкільного віку. Безумовно, продуктивність роботи освітніх навчальних закладів залежить не лише від навчання і виховання, а й від особистості вихователя, його відносин із дітьми та професіоналізму, підходу до дитини.

Список використаних джерел:

1. Балл Г. Категорія «культура особистості» в аналізі гуманізації загальної та професійної освіти. *Педагогіка і психологія професійної освіти : результати досліджень і перспективи*: зб. наук. праць / за ред. І .А. Зязюна і Н. Г. Ничкало. Київ, 2003. С. 51 – 61.

2. Коновалова К. І. *Формування професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі фахової підготовки*: автореф. ... канд. пед. наук. Одеса, 2018. 24 с.

3. *Бердичівський педагогічний коледж*. Режим доступу: <http://bpedk.com.ua/pridmetno-ciklov-komsyi.html>

*Науковий керівник: Н.М. Мирончук, д-р пед. наук, доцент,
Житомирський державний університет імені Івана Франка*